

כיבוד הורים

יסוד מסירת האמונה

הגר"א כותב באגרתו: "ועיקר הכל [בחינוך]... שצייתו ויכבדו אותך ולא ימי ולכל הגדולים מהם".

אין לוותר על יחס של כבוד מצד הילד למחנכיו, וקבלת ההנהגה של ההורים. ספר משלי, שכולו מוסר אב לבן, פותח במילים "שמע בני מוסר אביך". מצב השמיעה והקבלה מהאב הוא ראשית התעלות הבן.

יש להקפיד שההורים יידעו על פעולות הילדים בחברה, על סדר יומם, ודברים משמעותיים לא ייעשו אלא בהסכמתם.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולא, עמ' 42)

השם 'אימה' אינו זהה עם 'חרדה' או 'פחד מעיק', כפי המקובל בשימוש הלשון של ימינו, אל מבטא מצב של קבלת מרות, וחיים מול דמות גבוהה, הדורשת התנהגות מרוממת.

האימה מפני ההורים ומפני הרב היא יסוד בריא שעליו צומחים חיי הנכונים של ילד.

אמנם ההשפעה העיקרית באה מתוך אהבה וקשר, אך מן ההכרח, שהורים ומורים ישרו אווירה של רוממות וכבוד, כדי "שלא יהא אדם קורא ושונה, ובוטט באביו ובאימו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין". (ברכות יז, ע"א)

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולא, עמ' 108)

התורה הטילה על האב והאם להעביר לבניהם את עיקרי האמונה, וכדי שהבן יקבל מהוריו, ניתנה מצוות כיבוד ומורא הורים היוצרת מעמדות ברורים ונותנת סמכות להורים.

אמנם ההלכה היא, שאב שמחל על כבודו, כבודו מחול, אך אין זה אומר שתמיד כדאי וראוי למחול. אב שמחל יותר מדי על החיובים כלפיו, עלול ליצור מצב של מערכת יחסים כשל חברים, הפוגמת בהעברת החינוך.

יש לעמוד על עיקרי הדינים של כיבוד ומורא אב ואם, כגון, ללמד את הילד לקום כשהאב והאם נכנסים; להקפיד שסגנון הדיבור של הבן יהיה בכבוד, וללמדו שלא לומר להוריו משפטים כמו "אתה לא צודק" וכיוצא בזה; יש לחכות תמיד בסעודה שהאב יאכל ראשון, ובדומה לכך עניינים נוספים היוצרים תשתית המאפשרת את החינוך ומעמידה את הבן במקומו הנכון.

(הרב אליהו רוט זצ"ל, "שאל אביך ויגדך" / בטאון הכרם 16, ניסן תשע"ג, עמ' 66)

מדבר שקר תרחק

אין צורך להרבות בדרישות מהילד. אבל מה שדורשים - אין לזוז ממנו. אם ההורים ראו שמוכרחים לדרוש משהו מילד, ודרשו את זה, אזי אי אפשר לוותר. מוכרחים להגיע לכך שהילד יקבל את הדרישה.

כמוכן, יש לעשות זאת בחכמה, באופן שאין צורך להכות את הילד או לצעוק עליו, ובכל זאת להביא אותו לכך שהוא יקבל את הדרישה.

(הרב וולבה / זריעה ובניין בחינוך, עמ' בח)

אפילו ילד בן שנתיים חייב לנהוג כך בכבוד. בגיל כה רך, יש ללמד מצווה זו כחוק. הכלי העיקרי לכך הוא עקביות.

אל תעביר מסר זה על ידי מכות וצעקות. בנחת הזכר להם לא לצעוק עליך או אליך, לא להתעלם ממך ולא לקטוע אותך. לעולם אל תגיב לצעקה, צרחה, או בקשה קצרת רוח.

(הרב אורלוויק / משמעת מתוך אהבה בין הורים לילדיהם, עמ' 49)

איזהו מכובד

יחס הכבוד של הילד להוריו מושפע רבות מהיחס שבין ההורים לבין עצמם. ילד השומע דיבורים זולים או זלזולים בין האב לאם, לא יוכלו הוריו לדרוש ממנו שלא יתבטא ברוח זו. יחס הכבוד ההדדי בין ההורים קובע הרבה את יחסי הכבוד שיתנהלו בין הילדים להוריהם.

זאת ודאי, שאסור שהילד יחזה ריב בין ההורים, ואפילו בדברים פעוטי ערך, כמו אם להעניק מתנה פלונית לילד, אם לאו. ועל אחת כמה וכמה בריב רציני יותר. ילד הרואה שאין תמימות דעים בין הוריו - כבודם נופל בעיניו, וההשלכות החינוכיות, מובן שתהיינה שליליות. כשההורים אינם כמקשה אחת, עלול הילד לגייס לעזרתו במאבקו נגד כל אחד את הצד השני.

קורה שהורים מחליפים ביניהם דעות, ואפילו חלוקים בדעותיהם, אך אסור שהדבר ייעשה בפני הילדים. (דבי חיים פרידלנדר / מסילות חיים בחינוך, עמ' 61)

יסוד היסודות בחינוך הוא עצם היותם של ההורים בעלי אישיות מחנכת בעצם הנהגתם. עליהם להיות כאלו שהילדים יעריצו אותם מחמת ידיעותיהם המופלגות בתורה (של האב) ובהלכה (של האב והאם). עליהם להיות אנשים עקביים ומסודרים בהליכותיהם ובהנהגותיהם, דיבורם בנחת עם הבריות, משאם ומתנם באמונה, הן שלהם צדק ולא שלהם צדק, נזהרים בקלה כבחמורה בקיום מצוות ד', הנהגתם בצניעות אף בחדרי חדרים, ושומרים שמירה קפדנית על כל הלכות דרך ארץ בענייני אכילה, שתייה וכדומה.

אין ספק שאישיות מעוצבת בקפידה של ההורים, תורמת תרומה מכרעת לעיצוב דמותו הרוחנית והאנושית של הילד יותר מאשר כל אמצעי חינוך אחר.

(הרב אליהו רוט זצ"ל, "שאל אביך ויגדך" / בטאון הכרם 16, ניסן תשע"ג, עמ' 66)